

Inspektion af Statsfængslet Midtjylland,
Fængslet ved Nr. Snede
den 11. oktober 2011

OPFØLGNING

Dok.nr. 12/00345-26/PH

Indholdsfortegnelse

Ad 3.2.	Undervisning	3
Ad 4.2.	Fritidsfaciliteterne i det lukkede afsnit.....	6
Ad 4.3.	Fritidsfaciliteterne i det åbne afsnit	9
Ad 5.2.1.	Stor gårdtur	10
Ad 6.2.	Lægen.....	11
Ad 7.1.6.	Kompetence mv. (observationscelleanbringelse).....	14
Ad 7.1.7.	Undersøgelse af den indsattes person	17
Ad 7.1.8.	Lægetilkald og lægetilsyn	18
Ad 7.1.9.	Tilsyn ved personalet.....	19
Ad 7.1.10.	Ophør og varighed.....	20
Ad 7.2.4.	Begrundelse mv. (sikringscelleanbringelse)	21
Ad 7.2.6.	Kompetence mv.....	22
Ad 7.2.8.	Fiksering	24
Ad 7.2.10.	Fast vagt	26
Ad 7.2.12.	Ophør og varighed af anbringelse og fiksering	27
	Opfølgning	30
	Underretning	30

Den 17. september 2012 afgav jeg en endelig rapport om Folketingets Ombudsmands inspektion af Statsfængslet Midtjylland, Fængslet ved Nr. Snede, den 11. oktober 2011. I rapporten bad jeg om oplysninger mv. om nærmere angivne forhold.

I den anledning har jeg fra Direktoratet for Kriminalforsorgen modtaget en udtalelse af 14. januar 2013 med bilag, herunder en udtalelse af 26. oktober 2012 fra Statsfængslet Midtjylland, Fængslet ved Nr. Snede.

Jeg skal herefter meddele følgende:

Ad 3.2. Undervisning

Det vurderes, at ca. 50-70 pct. af de indsatte er ordblinde, og derfor tilbyder fængslet normalt ordblindeundervisning. Ordblindeundervisningen havde – fordi der ikke kunne skaffes nok deltagere til undervisningen – i en periode været standset, men skulle til at starte igen. Undervisningen styres ved hjælp af nogle it-programmer. Ledelsen oplyste under inspektionen, at det er ledelsens erfaring, at de indsatte, der gennemfører ordblindeundervisningen, får meget ud af forløbet.

Jeg bad fængslet om at oplyse, om ordblindeundervisningen var startet op igen, og i bekræftende fald hvor mange indsatte der deltager i undervisningen.

Fængslet har oplyst, at der, siden uddannelsescenteret blev taget i brug i november 2011, på ny har været tilbud om ordblindeundervisning. Der har løbende været hold med 3-5 indsatte, som har modtaget særlig undervisning, der har taget højde for ordblindhed. Undervisningen varetages fortsat af en skole i Herning.

Jeg har noteret mig det oplyste.

I lyset af fængslets oplysninger om, at ordblindeundervisningen styres ved hjælp af it-programmer, og at det kan være svært at skaffe deltagere til undervisningen (uanset at en stor procentdel af de indsatte angiveligt er ordblinde i en eller anden grad), bad jeg fængslet om at oplyse, om fængslet havde overvejet muligheden for at tilbyde ord-

blindeundervisning som selvstudium. Jeg bemærkede, at jeg var klar over, at dette vil forudsætte, at den indsatte får adgang til en computer enten på sin stue eller i et andet lokale.

Fængslet har oplyst, at man ikke har overvejet muligheden for at tilbyde ordblindeundervisning som selvstudium ved hjælp af it-programmer. Det er fængslets opfattelse, at det vil være meningsløst i forhold til klientellet. De indsatte, som er ordblinde, mangler som hovedregel tilstrækkelige it-kundskaber til at kunne gennemføre et selvstudium. Basal træning i at kunne bruge en pc betragtes som en del af den eksisterende ordblindeundervisning.

Direktoratet har udtalt følgende:

”Direktoratet er enig i fængslets beskrivelse af udfordringerne i forhold til at etablere ordblindeundervisning som fjernundervisning. Udover de nævnte vanskeligheder med indsattes begrænsede it-færdigheder kan det oplyses, at ordblindeundervisning som fjernundervisning er et vanskeligt område, idet størsteparten af de ordblinde på grund af deres specifikke indlæringsvanskeligheder vil have behov for tilstedeværelsesundervisning. Det er dog direktoratets holdning, at forskellige relevante undervisningstilbud, herunder fjernundervisning af ordblinde, i videst mulig omfang skal udnyttes. Fængslerne skal således løbende vurdere, om de diagnosticerede ordblinde indsatte vil kunne profitere af et eventuelt fjernundervisningstilbud, hvilket man anser, at Statsfængslet Midtjylland har gjort i ovennævnte tilfælde.”

Jeg har noteret mig det oplyste.

På tidspunktet for inspektionen var fængslet ved at færdiggøre et nyt uddannelsescenter i det gamle snedkeri. Med etableringen af uddannelsescenteret skete der en fysisk sammenlægning af skolen og erhvervsuddannelsescenteret.

Jeg bad fængslet om at oplyse nærmere om erfaringerne med det nye uddannelsescenter. Derudover bad jeg fængslet om at oplyse det samlede tal for, hvor mange indsatte der beskæftiges enten på hel eller halv tid med undervisning.

Fængslet har oplyst, at uddannelsescenteret i det åbne afsnit blev indviet i november måned 2011 (jf. også ovenfor). Der er indrettet to klasseværelser med hver otte pc'er

og en interaktiv tavle. Der er desuden indrettet otte afskærmede pladser med pc-arbejdsplads til indsatte, der er selvstuderende.

Skolen i åben afdeling har således fået nogle meget fine rammer for undervisning. Faciliteterne fungerer meget tilfredsstillende for både lærere og elever. Fængslet beskæftiger løbende omkring 50-60 indsatte på enten hel eller halv tid i skolen (lukket og åben afdeling). De fleste indsatte beskæftiges på halv tid i skolen, idet det primært er de selvstuderende, der er fuldtidsbeskæftigede i skolen.

Fængslet har videre oplyst, at det endnu ikke har været muligt at tilbyde erhvervsuddannelse i form af egentlige kompetencegivende grundforløb svarende til de forløb, der tilbydes på erhvervsskolerne. Dette skyldes bl.a., at fængslet ikke har haft en samarbejdsaftale med nogen erhvervsskole(r). Desuden er der fortsat nogen uklarhed om uddannelseskraverne til de værk mestre, der skal forestå den praktiske del af undervisningen. Det har heller ikke været muligt at tilbyde AMU-kurser, idet lovgivningen har vist sig at være til hinder for, at der for tiden kan udbydes AMU-kurser på fængslerne.

Fængslet har dog foretaget en række indledende tiltag. Fængslet har således i september måned 2012 indgået en samarbejdsaftale med Herningsholm Erhvervsskole om grundforløb på følgende uddannelser: maskinsnedker, tømrer, murer og klejnsmed. Fængslet har i den forbindelse bemærket, at det er en fejl, når det i rapporten er anført, at uddannelsescenteret bl.a. skal tilbyde grunduddannelse inden for maskinmesteruddannelsen. Fængslet beklager, at fængslet overså dette i forbindelse med, at fængslet havde den foreløbige rapport til bemærkninger.

Det fremgår desuden af fængslets udtalelse, at fængslet i september/oktober 2012 afviklede et pilotprojekt med i alt ni indsatte. I løbet af projektet modtog seks indsatte i åben afdeling undervisning svarende til de første 4 uger på grundforløbet på erhvervsuddannelsen for maskinsnedkere, mens tre indsatte i lukket afdeling modtog undervisning svarende til de første 4 uger på smedeuddannelsen. Projektet havde til formål at afklare, dels i hvilken grad den undervisning, man kan tilbyde, reelt kan gøres kompetencegivende, dels allerede opnåede erfaringer med opstart af kompetencegivende kurser indenfor AMU/EUD i åben afdeling. Projektet havde også til formål at klarlægge og afprøve mulighederne for at starte kompetencegivende kurser indenfor AMU/EUD i lukket afdeling. I forbindelse med projektbeskrivelsen var der fortsat en forventning om, at der ville blive skabt lov hjemmel for AMU-undervisning i fængslerne.

Fængslet har videre oplyst, at erfaringerne fra projektet har været gode. Alle de indsatte, der var med i projektet, gennemførte projektet og udtrykte stor tilfredshed med undervisningen og underviserne.

Endelig har fængslet oplyst, at Statsfængslet Midtjylland i forbindelse med satspulje-projektet "øget uddannelse af indsatte" har søgt om midler til netop at give flere og bedre muligheder for erhvervsuddannelse i fængslet.

Fængslet forventede således, at man i løbet af 2012 mere systematisk kunne udbyde erhvervsuddannelse på de ovennævnte grundforløb.

Direktoratet har henholdt sig hertil. Direktoratet har derudover oplyst, at der som en del af flerårsaftalen for kriminalforsorgen for perioden 2013-2016 er indgået aftale med Ministeriet for Børn og Undervisning om at udbyde AMU i fængslerne, og at fængslet nu som beskrevet ovenfor kan afvikle AMU-forløb.

Jeg har noteret mig det oplyste.

Ad 4.2. Fritidsfaciliteterne i det lukkede afsnit

Det er beskrevet i det orienteringsmateriale, som de indsatte modtager ved ankomsten til fængslet, hvilke fritidsfaciliteter der er til rådighed. Det fremgår heraf, at de indsatte har mulighed for at styrketræne – bl.a. under den såkaldte green card-ordning, hvor der er instruktører til stede, og mulighed for at træne med tungere vægte. Ledelsen oplyste under inspektionen, at green card-træning er meget populær (både i det lukkede og åbne afsnit). Derudover kan de indsatte komme i sportshallen, hvor der bl.a. kan spilles badminton, volleyball, basketball, håndbold og fodbold. De indsatte kan også komme ud på boldbanen, hvor det er muligt at spille boldspil og gå/løbe rundt om banen. Derudover kan der være mulighed for at arbejde med læder og sølv, og de indsatte kan benytte fængslets bibliotek.

Jeg gik ud fra, at fængslet – hvis der var sket ændringer i, hvilke fritidsfaciliteter de indsatte i det lukkede afsnit har til rådighed – ville oplyse nærmere herom.

Fængslet har oplyst, at der fortsat tilbydes green card-træning i det lukkede afsnit, men i mindre omfang end på inspektionstidspunktet. Tidligere var der mulighed for at træne med tunge vægte to gange om ugen. Fra november 2011 har der kun været green card-træning en gang om ugen. Årsagen hertil er først og fremmest, at fængslet for tiden kun har to uddannede instruktører. Det er dog fængslets oplevelse, at der er

rimelig overensstemmelse mellem udbud og efterspørgsel, således at de indsatte, som ønsker green card-træning, også får mulighed for at deltage heri. Der har ikke været fremsat klager over nedskæringen på området, hverken på talsmandsmøder eller i andet regi, siden ændringen blev gennemført.

Fængslet har supplerende oplyst telefonisk over for direktoratet, at ændringer på området løbende bliver meldt ud til de indsatte på talsmandsmøder og via opslag på de enkelte afdelinger. Herudover er fængslet netop nu ved at udarbejde en velkomstfolder til indsatte på samtlige fællesskabsafdelinger i lukket afsnit. Folderen kommer blandt andet til at indeholde en opdateret beskrivelse af, hvilke fritidsfaciliteter der er til rådighed, og lægger i øvrigt op til, at de indsatte spørger personalet, hvis der er noget, de er i tvivl om eller ønsker at høre mere om.

Direktoratet har henholdt sig hertil.

Jeg har noteret mig det oplyste.

Jeg noterede mig, at der var planer om, at sportshallen fremover skulle kunne benyttes af en mindre gruppe indsatte om søndagen uden fysisk opsyn, men under videoovervågning.

Jeg gik ud fra, at de indsatte allerede på daværende tidspunkt – i det omfang de personalemæssige ressourcer den pågældende dag tillod det – også havde mulighed for at benytte fritidsfaciliteterne, herunder sportshallen, spontant, dvs. ud over de styrede aktiviteter, som fængselsbetjentene som led i den nye fritidsordning iværksætter om lørdagen. Hvis denne antagelse var forkert, bad jeg fængslet om at oplyse dette.

Fængslet har bekræftet, at der på inspektionstidspunktet var og fortsat er mulighed for at benytte fritidsfaciliteterne – herunder sportshallen – spontant, forudsat de personalemæssige ressourcer den pågældende dag tillader det.

Direktoratet har henholdt sig hertil.

Jeg har noteret mig det oplyste.

Jeg tilkendegav (som det også blev nævnt under den afsluttende samtale med ledelsen), at fængselsbetjentenes medvirken til at iværksætte (spontane) fritidsaktiviteter

må være en ledelsesmæssig beslutning og således ikke afhænge af den enkelte fængselsbetjents egen interesse for den pågældende aktivitet. Jeg bad om fængslets bemærkninger hertil.

Fængslet har oplyst, at man er enig i, at fængselsbetjentenes medvirken til at iværksætte (spontane) fritidsaktiviteter må være en ledelsesmæssig beslutning og således ikke afhænge af den enkelte fængselsbetjents egen interesse for den pågældende aktivitet.

Fængslet har videre oplyst, at afdelingslederen i lukket afsnit i efteråret 2012 bl.a. havde fokus på spontan fritid, og at det for nogle fængselsbetjente er et udviklingspunkt, at de i højere grad skal iværksætte spontane fritidsaktiviteter med de indsatte. Det er dog ledelsens opfattelse, at en relativ stor del af betjentene i lukket afsnit allerede medvirker aktivt til at iværksætte spontan fritid. Ledelsen skønner, at der iværksættes spontan fritid et par gange om ugen i det lukkede afsnit, herunder bl.a. også bordtennis og "Wii-turneringer", som kan foregå på den enkelte afdeling.

Direktoratet har henholdt sig hertil.

Jeg har noteret mig det oplyste.

Ifølge den interne regelsamling har de indsatte på afdeling F de samme fritidsmuligheder som de øvrige indsatte i det lukkede afsnit. Talsmanden for afdeling F oplyste imidlertid, at de indsatte på denne afdeling i hverdagene skal være på egen celle fra kl. 14 til 17 og fra kl. 19 til næste morgen.

På den baggrund bad jeg fængslet om at oplyse, hvilke fritidsaktiviteter de indsatte på afdeling F har adgang til – ud over adgangen til sportshallen i 1½ time om lørdagen.

Fængslet har oplyst, at afdeling F ligesom de øvrige afdelinger i det lukkede afsnit har adgang til "Kondi" (træning med maskiner og vægte) fem gange om ugen. Hver træningssession er af en times varighed. Afdeling F har desuden adgang til biblioteket. Endvidere har afdeling F ligesom fællesskabsafdelingerne i det lukkede afsnit mulighed for at spille bordtennis på afdelingen. Fængslet har tilføjet, at fængslet har iværksat mulighed for, at indsatte (fire ad gangen) kan benytte hallen uden fysisk opsyn. Dette tiltag er et alternativ til den spontane fritid, der dyrkes af indsatte og personale i fællesskab. Aktiviteten kan iværksættes, hvis de personalemæssige ressourcer ikke tillader, at fængselsbetjentene deltager i fritidsaktiviteter.

Afslutningsvist har fængslet nævnt, at fængslet netop har haft et indledende møde om et eventuelt fremtidigt samarbejde med DGI om sport og motion i fængslets lukkede afdeling. Fængslet er inspireret af et møde for sportsansvarlige i Direktoratet for Kriminalforsorgen den 18. september 2012. Frivillige i fængselsregi kan give de ansatte ny inspiration til, hvad og hvordan man kan organisere sportsaktiviteter, og de frivillige kan udgøre et frisk pust i de indsattes hverdag og være med til at bygge bro til samfundet uden for murene.

Direktoratet har henholdt sig hertil.

Jeg har noteret mig det oplyste.

Ad 4.3. Fritidsfaciliteterne i det åbne afsnit

Under inspektionen så ombudsmanden kun meget lidt af fritidsfaciliteterne for de indsatte i det åbne afsnit. I rapporten af 30. januar 2003 om ombudsmandens forrige inspektion af fængslet den 17. april 2002 blev fritidsfaciliteterne beskrevet således:

”Som nævnt under pkt. 2.3.6. er fritidstilbuddene for de indsatte på de åbne afdelinger bl.a. bordtennis, billard/pool, dart, styrketræning, kondi, badminton, hockey, beachvolley, petanque, boldspil mv. på det udendørs sportsareal, svømning (i fængslets egen pool) og læderarbejde. Ifølge de interne regelsamlinger for henholdsvis de indsatte på åben og halvåben afdeling arrangeres der tillige forskellige ture ud af huset, som f.eks. ture til svømmehal, bowlingcenter, biograf, udstillinger (kulturudgange) og fisketure, cykelture og løbeture. Herudover er der mulighed for forskellige brætspil og almindeligt samvær de indsatte imellem, ligesom de indsatte har mulighed for at låne bøger på (eller gennem) fængslets bibliotek.”

Siden ombudsmandens forrige inspektion var der blevet oprettet en internetcafe, som efter det oplyste under inspektionen er meget populær blandt de indsatte.

Ledelsen oplyste, at tilrettelæggelsen af kulturudgange (f.eks. bowlingture) er et ressourcemæssigt spørgsmål, men at der jævnligt er ture ud af huset.

Jeg gik ud fra, at det, som jeg havde beskrevet, fortsat er en dækkende beskrivelse af fritidsfaciliteterne for de indsatte i det åbne afsnit. Hvis det ikke var tilfældet, bad jeg fængslet om at oplyse dette.

Fængslet har oplyst, at det, som jeg har beskrevet i rapporten, fortsat er en dækkende beskrivelse af fritidsfaciliteterne for de indsatte i det åbne afsnit. Som noget nyt er det dog i efteråret 2012 besluttet, at et af lokalerne i den gamle skolebygning midlertidigt kan anvendes som fællesrum. Da bygningen muligvis skal anvendes til et andet formål senere, kan der ikke ske ændringer af konstruktionen, ligesom der ikke er afsat egentlige midler til istandsættelse og lignende.

Fængslet har desuden telefonisk over for direktoratet oplyst, at fællesrummet i den midlertidige periode vil give mulighed for at mødes til hyggestunder på tværs af afdelinger, hvor de indsatte for eksempel kan spille spil. Fællesrummet udvider således i perioden de indsattes muligheder i fritiden.

Direktoratet har henholdt sig hertil.

Jeg har noteret mig det oplyste.

Jeg noterede mig fængslets oplysninger om, at en udvidelse af fritidstilbuddene i weekenderne ville indebære en begrænsning i besøgstiden. Jeg gik imidlertid ud fra, at fængslet – hvis der måtte opstå tidsrum, hvor besøg ikke lægger beslag på alt personale – vil være opmærksom på mulighederne for at arrangere fritidsaktiviteter for de indsatte, f.eks. ved at åbne internetcafeen.

Fængslet har telefonisk over for direktoratet oplyst, at personalet – hvis der opstår tidsrum, hvor besøg ikke lægger beslag på alt personale – er opmærksom på mulighederne for at arrangere fritidsaktiviteter for de indsatte i weekenden.

Direktoratet har henholdt sig til fængslets svar.

Jeg har noteret mig det oplyste.

Ad 5.2.1. Stor gårdtur

Talsmændene for det lukkede afsnit oplyste under inspektionen, at de indsatte fra afdeling J-K-L en gang om ugen og nogle gange også flere gange i weekenden kommer på "stor gårdtur", der foregår på boldbanen.

Under inspektionen oplyste ledelsen, at den store gårdtur ikke var sat i et fast mønster, men at det sker, når der er personalemæssige ressourcer til det.

Den 3. januar 2012 modtog ombudsmanden en kopi af en klage til Direktoratet for Kriminalforsorgen fra talsmandsgruppen i det lukkede afsnit. I klagen skrev talsmandsgruppen bl.a., at de indsatte på fællesskabsafdelingerne nu ikke længere tilbydes stor gårdtur, men alene gårdtur på de små gårdarealer, som er forbundet til afdelingerne. Ombudsmanden bad om underretning om direktoratets svar til talsmandsgruppen og modtog herefter kopi af direktoratets svar af 14. maj 2012 til talsmandsgruppen. Det fremgik af svaret, at fængslet havde oplyst, at "der er lige adgang for afdelingerne til at benytte 'stor gårdtur'. Der er ikke skemalagte gårdture på boldbanen, som benyttes, når der er personalemæssige ressourcer til det".

I lyset af talsmændenes oplysninger under inspektionen om at de indsatte fra afdeling J-K-L typisk og minimum én gang ugentligt havde mulighed for at komme på stor gårdtur, bad jeg fængslet om at oplyse, om fængslet – uanset at store gårdture ikke har været skemalagte – efter ombudsmandens inspektion havde ændret sin praksis for, hvornår de indsatte på afdeling J-K-L har mulighed for at komme på stor gårdtur.

Fængslet har oplyst, at der ikke er ændret praksis vedrørende stor gårdtur for afdeling J-K-L. Den omtalte klage er indgivet i december måned 2011, og i vinterhalvåret benyttes boldbanen ikke, bortset fra at afdeling HI (Mælkebøtten) regelmæssigt benytter den til den særlige terapiform "walk and talk" for deres indsatte. De bruger dog ikke selve banen, men går rundt om den. Boldbanen vil blive ødelagt, hvis den benyttes i vinterhalvåret. Banen kan således ikke benyttes til fodbold eller andre former for boldspil. Der er fortsat mulighed for eksempelvis løbetræning rundt om banen.

Fængslet har anført, at dette formentlig er årsagen til, at de indsatte oplevede, at deres muligheder for stor gårdtur var blevet begrænsede. Det må bero på uhensigtsmæssig kommunikation, hvis de indsatte ikke var gjort bekendt med denne begrænsning for så vidt angår stor gårdtur.

Direktoratet har henholdt sig hertil.

Jeg har noteret mig det oplyste.

Ad 6.2. Lægen

Fængslet oplyste under inspektionen, at fængslet oplever en del utilfredshed fra de indsatte med lægebetjeningen i fængslet. En væsentlig årsag til utilfredsheden skyldes, at de indsatte får ændret i deres medicinering, navnlig ADHD-medicin, når de ankommer eller bliver overført til fængslet.

Jeg bemærkede, at Folketingets Ombudsmand ikke besidder lægelig fagkundskab, der kan give grundlag for en stillingtagen til dette spørgsmål.

Jeg bemærkede dog samtidig, at det tidligere i forbindelse med ombudsmandens inspektioner af landets arresthuse er blevet konstateret, at de læger, der var tilknyttet de enkelte arresthuse, havde forskellige holdninger til, i hvilket omfang der skulle ske en videreførelse af den behandling, som de enkelte indsatte med et misbrugsproblem havde indgået aftale om med det lokale misbrugscenter. Dette gav anledning til, at ombudsmanden rettede henvendelse om spørgsmålet til Direktoratet for Kriminalforsorgen, der herefter udsendte nogle retningslinjer til arresthusene om, hvorledes der bør forholdes i disse tilfælde.

Jeg nævnte herefter, at spørgsmålet om, hvilken behandling indsatte med ADHD bør tilbydes i kriminalforsorgens institutioner, er et generelt spørgsmål, der har lighedspunkter med det anførte om behandlingen i arresthusene af indsatte med misbrugsproblemer. Jeg fandt det på denne baggrund rigtigst at henlede direktoratets opmærksomhed på det, som fængslet havde anført om den lægelige behandling på ADHD-området med henblik på direktoratets overvejelser af, om der måtte være et behov for en mere styret og koordineret indsats på ADHD-området i kriminalforsorgens institutioner.

Jeg bad direktoratet om at underrette mig om, hvad direktoratets overvejelser herom måtte give anledning til.

Direktoratet har indhentet en udtalelse fra kriminalforsorgens psykiatriske konsulent, der bl.a. har oplyst, at diagnosen ADHD er omdiskuteret, herunder ikke mindst afgrænsningen til forskellige former for personlighedsforstyrrelser. Dette viser sig også i form af forskellig behandlingspraksis, bl.a. blandt speciallæger i psykiatri og neurologi, hvor nogle væsentligt hyppigere end andre stiller diagnosen ADHD og også indleder behandling med medicin, herunder centralstimulerende midler (bl.a. Ritalin), som har et vist misbrugspotentiale. Denne forskellige opfattelse viser sig ikke kun som forskelle mellem de enkelte læger, men kan også ses regionalt.

Direktoratet har videre oplyst, at der aktuelt ikke findes detaljerede retningslinjer fra centrale myndigheder, f.eks. Sundhedsstyrelsen, om diagnostik og behandling af ADHD. Sundhedsstyrelsen har imidlertid igangsat et arbejde med at udarbejde sådanne nationale, kliniske retningslinjer for diagnostik og behandling af børn, unge og voksne med ADHD. Endvidere har Dansk Psykiatrisk Selskab nedsat en arbejdsgruppe, der skal udarbejde nærmere retningslinjer for diagnostik og behandling af ADHD.

Til sammenligning har direktoratet oplyst, at der på området for substitutionsbehandling af stofmisbrugere allerede findes detaljerede retningslinjer, og at denne behandling yderligere i vid udstrækning er centraliseret i en række centre og institutioner, som fængslerne og arresthusene samarbejder med, således at det har været muligt at udsende generelle retningslinjer for dette samarbejde.

Direktoratet (og den psykiatriske konsulent) finder på den anførte baggrund ikke på nuværende tidspunkt grundlag for at udarbejde retningslinjer for behandling af ADHD i fængsler og arresthuse.

Direktoratet har endelig oplyst, at direktoratet vil holde sig orienteret om resultatet af det igangværende arbejde fra Sundhedsstyrelsen og Dansk Psykiatrisk Selskab, som efter omstændighederne vil kunne danne grundlag for, at direktoratet udsender retningslinjer for behandlingen af ADHD i kriminalforsorgens institutioner.

Jeg har noteret mig det oplyste.

Talsmændene oplyste under ombudsmandens samtale med dem, at der flere gange var blevet klaget over fængselslægen, og at der for nylig var blevet klaget over fængselslægen til afdelingslederen.

Ledelsen oplyste, at ledelsen var bekendt med klagen.

I forbindelse med ombudsmandens skriftlige opfølgning på samtalen med talsmændene bad ombudsmanden i brev af 26. oktober 2011 til fængslet om at blive underrettet om fængslets svar til talsmændene på den konkrete klage over fængselslægen, som talsmændene havde omtalt under inspektionen.

Da jeg på tidspunktet for udsendelsen af rapporten endnu ikke havde modtaget denne underretning, bad jeg i rapporten på ny fængslet om at underrette mig om fængslets svar i sagen.

Fængslet har i en e-mail af 30. november 2012 til direktoratet oplyst, at det beklageligvis ikke har været muligt at finde svaret til talsmændene på den omtalte klage over fængselslægen.

Generelt har fængslet oplyst, at fængslet i alle tilfælde af klager over lægens sundhedsfaglige virksomhed vejleder den indsatte om muligheden for at klage til Patientombuddet. Fængslet har lagt til grund, at det også er sket i den konkrete sag.

Direktoratet har henholdt sig hertil. Direktoratet har samtidig udtalt, at direktoratet finder det beklageligt, at fængslet ikke nærmere har kunnet identificere udfaldet af den pågældende klage, og direktoratet har oplyst, at direktoratet har meddelt fængslet dette.

Jeg har noteret mig det oplyste.

Ad 7.1.6. Kompetence mv. (observationscelleanbringelse)

Ifølge pkt. 10 i direktoratets vejledning nr. 11991 af 29. juni 2001 om adgangen til intern delegation i kriminalforsorgens institutioner bør de lokale kompetenceforhold og arbejdsgange være fastsat udtrykkeligt i lokale regler i de tilfælde, hvor kompetencen er henlagt til institutionens leder eller den, der bemyndiges dertil.

Fængslet sendte forud for inspektionen et eksemplar af fængslets interne regelsamlinger. Jeg kunne ikke heri finde interne forskrifter om kompetenceforholdene vedrørende beslutninger om anbringelse og ophør af anbringelse i observationscelle. Jeg bad derfor fængslet om at oplyse, hvorvidt der er fastsat interne forskrifter om kompetenceforholdene på området, og i bekræftende fald om at modtage en kopi af de interne forskrifter. Hvis ikke der var fastsat interne forskrifter på området, bad jeg fængslet om at oplyse nærmere om kompetenceforholdene vedrørende beslutninger om anbringelse og ophør af anbringelse i observationscelle samt oplyse baggrunden for, at der ikke var fastsat interne forskrifter om kompetenceforholdene på området.

Fængslet har oplyst, at der er fastsat interne forskrifter om kompetenceforholdene vedrørende beslutninger om anbringelse og ophør af anbringelse i observationscelle i en intern regelsamling for personalet i lukket afdeling "Om anvendelse af observationscelle". Fængslet har vedlagt kopi heraf.

Fængslet har desuden oplyst, at det af disse regler fremgår, at inspektøren i Statsfængslet Midtjylland har bemyndiget følgende personer til at træffe afgørelse: afdelingslederen eller dennes stedfortræder, personale- og sikkerhedskonsulenten og uden for almindelig arbejdstid vagthavende. Fængslet har i den forbindelse oplyst, at vagthavendegruppen består af inspektøren, viceinspektørerne, fængselsfuldmægti-

gen, personale og sikkerhedskonsulenten, afdelingslederne og én enkelt overvagtme-ster.

Fængslet har yderligere oplyst, at følgende endvidere fremgår af de interne regler:

"Hvis dette tidsmæssigt ikke er muligt, træffes afgørelsen af det tjenestegørende personale, som er ansvarlig for det pågældende tjenesteområde. Afdelingsle-deren/inspektionsvagthavende skal straks underrettes. Når det gælder anbringelse til særlig observation ('pottevagt'), vil det normalt altid tidsmæssigt være muligt at afvente afdelingslederens eller konsulentens tilstedeværelse eller kontakt til vagt-havende".

Med hensyn til ophør af anbringelsen har fængslet oplyst, at det fremgår af de interne regler, at afgørelse herom træffes af "afdelingslederen i samråd med fængselsfunktio-næren og evt. sygeplejerske". Fængslet har oplyst, at det i realiteten er den samme personkreds, der kan træffe afgørelse om anbringelse og ophør, dvs. afdelingslederen eller dennes stedfortræder, personale- og sikkerhedskonsulenten og uden for almin-delig arbejdstid vagthavende. Fængslet vil præcisere det.

Direktoratet har henholdt sig hertil.

Jeg har noteret mig, at der er fastsat interne regler om kompetenceforholdene ved anbringelse i og ophør af anbringelse i observationscelle og indholdet heraf samt det oplyste om præcisering af reglerne. Jeg anbefaler, at fængslet samtidig overvejer at præcisere, hvem der indgår i vagthavendegruppen.

I sagen om ombudsmandens inspektion af Statsfængslet på Søbysøgård den 8. juni 2009 havde direktoratet udtalt sig om muligheden for lokalt at ændre klientsystemets standardopsætning af modulet for udelukkelse fra fællesskab. I det lys bad jeg direkto-ratet om at oplyse, hvorvidt det i klientsystemets modul for observationscelleanbring-elser er muligt at registrere, hvem der reelt har truffet en beslutning om anbringel-sens ophør, selv om modulet udfyldes af en anden. Mine øvrige bemærkninger til spørgsmålet om, hvem der kan træffe beslutning om ophør af en anbringelse i obser-vationscelle, afventede fængslets nærmere oplysninger om kompetenceforholdene, jf. ovenfor.

Direktoratet har oplyst, at der i modulet for observationscelleanbringelse er et felt, hvor det kan registreres, hvem der har truffet beslutning om anbringelsen. Der er ikke et

tilsvarende særligt felt, hvor det kan registreres, hvem der har truffet beslutning om ophør af anbringelsen. Dette kan dog skrives i bemærkningsfeltet i notatet i forbindelse med udtagelse fra observationscelle.

I observationscellerapporterne er der et felt til notat om, hvem der traf beslutning om ophør af observationscelleanbringelse, men som anført i den endelige rapport var det ikke altid den, der var angivet i dette felt, der reelt havde truffet beslutningen om ophør. Mit spørgsmål drejede sig om, hvorvidt det er muligt i dette felt (og ikke kun i tilsynsnotaterne) at registrere, hvem der reelt har truffet en beslutning om anbringelsens ophør, selv om modulet udfyldes af en anden. For at det er muligt at efterprøve, om en beslutning om ophør er truffet af en person, der er bemyndiget til at træffe beslutning herom, bør det altid fremgå, hvem der (reelt) traf beslutningen om ophør af anbringelsen i observationscelle. Hvis det er muligt at anføre dette i feltet til notat om, hvem der traf beslutning om ophør, selv om modulet udfyldes af en anden end den, der traf beslutningen herom, bør det efter min opfattelse også fremgå af dette felt frem for af tilsynsnotaterne. Idet jeg går ud fra, at fængslet er opmærksom på, at det altid af rapporterene fremgår, hvem der (reelt) traf beslutningen om ophør af anbringelsen, foretager jeg mig ikke mere vedrørende dette forhold.

I pkt. 10 i direktoratets vejledning om adgangen til intern delegation i kriminalforsorgens institutioner er det bl.a. nævnt, at de lokale regler også bør indeholde nogle arbejdsgange, der gør det muligt for institutionens leder effektivt at udøve sine styrings- og instruktionsbeføjelser.

Jeg bad fængslet om, i forbindelse med at fængslet oplyste nærmere om kompetenceforholdene i sager om anbringelse og ophør af anbringelse i observationscelle, at komme ind på, hvilke arbejdsgange i fængslet der gør det muligt for institutionens leder effektivt at udøve sine styrings- og instruktionsbeføjelser.

Fængslet har oplyst, at inspektøren udøver sine styrings- og instruktionsbeføjelser dels via instrukser, dels via konkrete klagesager og endelig ved, at inspektøren modtager underretning om alle observationscelleanbringelser. Desuden sikrer ovennævnte kompetenceforhold, at der i fængslet er en ensartet praksis for anbringelse i og udtagelse af observationscelle.

For så vidt angår instrukser har fængslet henvist til ovennævnte instruks "Om anvendelse af observationscelle" og en "Instruks for 'pottevagter'", som fængslet samtidig har vedlagt.

Fængslet har desuden oplyst, at eventuelle spørgsmål er blevet drøftet med den, der har truffet afgørelsen om anbringelse eller ophør. Hvis der har været spørgsmål af mere generel karakter, er der sket drøftelse på ledermøder, hvor de kompetente personer er faste deltagere. Det har oftest været spørgsmål om grundlaget for anbringelserne, der har givet anledning til drøftelser.

Fængslet har yderligere oplyst, at min rapport har givet fængslet anledning til at foretage en mere systematisk styring af området med et større fokus på overholdelse af procedurereglerne. Fængslet har oplyst, at der påtænkes udformet en form for tjekliste med fokus på overholdelse af disse regler. Listen er tænkt som et praktisk arbejdsredskab for både de kompetente beslutningstagere og det tjenestegørende personale.

Endelig har fængslet oplyst, at der i en periode vil blive holdt skærpet opsyn med området i form af efterfølgende kontrol med samtlige observationscelleanbringelser, hvilket med tiden kan overgå til en stikprøvekontrol.

Direktoratet har henholdt sig hertil, herunder at fængslet vil foretage en mere systematisk styring af og kontrol med behandlingen af sager af denne type.

Jeg har noteret mig det oplyste, herunder om den mere systematiske styring og kontrol på området.

Ad 7.1.7. Undersøgelse af den indsattes person

I 3 af 8 tilfælde var der som begrundelse for omklædning anført "grundet orden/sikkerhed". Det fremgik af beskrivelserne vedrørende 2 af disse episoder, hvad der sigtedes til med bemærkningen.

I 3 andre tilfælde var der som begrundelse for omklædningen henvist til institutionens interne regler på området.

Jeg bad fængslet om at sende mig en kopi af fængslets interne regler for observationscelleanbringelser (for så vidt disse findes i et andet regelsæt end reglerne om kompetenceforholdene, som jeg havde bedt om en kopi af ovenfor under pkt. 7.1.6).

Fængslet har oplyst, at spørgsmål om visitation og omklædning er omtalt i afsnit 4 i instruksen "Om anvendelse af observationscelle". Det fremgår heraf, at der som udgangspunkt skal foretages visitation. Det fremgår videre, at der skal ske omklædning, hvis det er nødvendigt. Det vil blive præciseret, at der skal angives en begrundelse,

hvis udgangspunktet om visitation fraviges, eller hvis omklædning findes nødvendig, og at det ikke er nok at henvise til "gældende regler", "orden/sikkerhed" eller lignende.

Da det fremgår af instruksen om anvendelse af observationscelle, at den er gældende for lukket afsnit, har direktoratet spurgt statsfængslet, hvilke regler der gælder for det åbne afsnit. Fængslet har hertil den 30. november 2012 over for direktoratet oplyst, at observationscelle og sikringscelle er placeret i det lukkede afsnit. Når det er påkrævet at anbringe en indsat fra det åbne afsnit i observations- eller sikringscelle, bliver den indsatte transporteret til det lukkede afsnit, hvor personalet fra det lukkede afsnit forestår anbringelsen.

Om instruksen for "pottevag" har fængslet den 30. november 2012 oplyst telefonisk over for direktoratet, at fængslet vil ændre formuleringen af instruksen, så det gøres helt tydeligt for det tjenestegørende personale, at afføringsmiddel er et tilbud, personalet kan komme med over for den indsatte, og at dette tilbud skal formuleres, så det står klart for den indsatte, at der ikke foreligger et pres fra personalet i forhold til at indtage midlet.

Fængslet har desuden oplyst, at man vil ændre proceduren, så midlet microlax kun gives efter konkret aftale med fængslets læge.

Direktoratet har henholdt sig hertil.

Jeg har noteret mig det oplyste.

Ad 7.1.8. Lægetilkald og lægetilsyn

Ved en anbringelse den 26. august 2011 var der i rubrikken til lægens bemærkninger anført følgende: "Skal observeres natten igennem for tegn på hjernerystelse (ændret bevidsthedsniveau, kvalme og opkast)". Den indsatte havde ved et uheld fået en jernstang i hovedet i motionsrummet. Ifølge tilsynsnotatet tilså vagtlægen den indsatte kl. 18.45, og et kvarter senere (kl. 19) blev det besluttet at tage den indsatte ud af observationscellen. Beslutningen om at tage den indsatte ud af observationscellen blev truffet af en fængselsbetjent på prøve ("p.p.").

I lyset af vagtlægens bemærkninger om, at den indsatte skulle tilses natten igennem, bad jeg fængslet om – om muligt – at oplyse baggrunden for beslutningen om at tage den indsatte ud af observationscellen et kvarter efter vagtlægebesøget, og om fængslet på anden måde førte tilsyn med den indsatte i løbet af natten.

Fængslet har hertil oplyst følgende:

”Undertegnede (statsfængslets viceinspektør) husker den konkrete sag, idet jeg var vagthavende på det pågældende tidspunkt, som var en weekend. Det var således undertegnede, der reelt traf afgørelsen om ophør.

Jeg blev kontaktet af fængselsbetjenten på prøve. Den pågældende fængselsbetjent er uddannet Falckredder, hvilket er årsagen til, at han havde en ret aktiv rolle i forbindelse med den konkrete sag. Vi drøftede sagen, og jeg besluttede på baggrund heraf at det ville være mindre indgribende men lige så forsvarligt i forhold til behovet for særlig observation, hvis personalet foretog jævnlig observation af indsatte på et almindeligt opholdsrum.

Indsatte blev således flyttet til et opholdsrum på fængslets straf- og isolationsafsnit i umiddelbar nærhed af observationscellen.

Det blev aftalt med den indsatte, at personalet jævnligt (jeg kan ikke erindre hvor ofte) ville tilse ham i løbet af natten.”

Direktoratet har henholdt sig hertil, men har samtidig bemærket, at direktoratet dog finder, at det havde været mest korrekt, hvis aftalen om observation af indsatte på almindeligt opholdsrum var blevet nedskrevet. Dette har direktoratet meddelt fængslet.

Jeg er enig med direktoratet i det anførte om notat om aftalen om observation på almindeligt opholdsrum i stedet for i observationscellen. Med denne bemærkning har jeg noteret mig det oplyste.

Ad 7.1.9. Tilsyn ved personalet

I ét tilfælde (en anbringelse den 29. august 2011) var der ikke notater om tilsyn i perioden fra kl. 7.00 til kl. 11.30 (hvor den indsatte blev udtaget af observationscellen).

Det var derfor ikke muligt at fastslå, om der enten havde været ført tilsyn i perioden, men ikke var gjort notater herom, eller om der ikke havde været ført tilsyn i perioden.

Jeg udtalte, at det er beklageligt, at en sådan tvivl kan opstå.

Fængslet har oplyst, at vicefængselsinspektøren har drøftet sagen med den fængselsbetjent, der har foretaget de to seneste notater i sagen. Fængselsbetjenten kan ikke nu huske de nærmere omstændigheder i sagen, men er overbevist om, at der reelt har været foretaget tilsyn med den pågældende indsatte i den nævnte periode,

og at det således er en fejl eller forglemmelse, at der ikke er foretaget notat om disse tilsyn.

Fængslet har beklaget, at notatpligten ikke er opfyldt, og at der således kan opstå tvivl om, hvorvidt der har været ført tilsyn eller ej.

Direktoratet har henholdt sig hertil og har noteret sig, at fængslet vil gennemgå procedurerne, jf. ovenfor.

Jeg har noteret mig, at det lægges til grund, at der har været foretaget tilsyn i det nævnte tidsrum, og at fængslet har beklaget, at notatpligten ikke er opfyldt i sagen. Ligesom direktoratet har jeg ovenfor noteret mig, at fængslet vil have øget fokus på overholdelse af procedurereglerne og i den forbindelse påtænker at udforme en form for tjekliste med fokus på overholdelse af disse regler.

Ad 7.1.10. Ophør og varighed

Ved min gennemgang af rapporterne blev jeg opmærksom på, at det i nogle tilfælde fremgik af tilsynsnotaterne, at anbringelsen var bragt til ophør på et andet (tidligere) tidspunkt, end det der fremgik af registreringen ("Fragået") i klientsystemet. Jeg gik ud fra, at de tidspunkter, der fremgik af felterne "Anbragt" og "Fragået", blev registreret automatisk, og ikke kan rettes manuelt af personalet, ligesom det er tilfældet ved indtastning af notater om tidligere foretagne tilsyn. Jeg gik samtidig ud fra, at beregningen af anbringelsens varighed sker automatisk på baggrund af de tidspunkter, der er angivet i felterne "Anbragt" og "Fragået". Hvis disse antagelser ikke var korrekte, bad jeg direktoratet om at oplyse det.

Direktoratet har oplyst, at der i feltet "anbragt i observationscelle d." skal indtastes data af det personale, der opretter registreringen af observationscelleanbringelsen. Feltet "fragået d." bliver automatisk stemplet fra det notat, hvor den indsatte bestemmes udtaget. Når personalet har markeret i feltet "udtaget af observationscelle d." i notatet, vil "fragået"-feltet automatisk blive stemplet med det aktuelle tidspunkt. Feltet kan dog tilrettes manuelt til det faktiske tidspunkt for udtagelse fra anbringelsen.

Direktoratet har videre oplyst, at direktoratet har bedt fængslet om at henlede personalets opmærksomhed på, at det er muligt at registrere tidspunktet for udtagelse af observationscellen manuelt, hvorved registreringen vil tegne et mere korrekt billede af det skete.

Jeg har noteret mig det oplyste og går ud fra, at fængslet har henledt personalets opmærksomhed på muligheden for manuel registrering af tidspunktet for udtagelse af observationscelle.

Ad 7.2.4. Begrundelse mv. (sikringscelleanbringelse)

I 1 tilfælde (en anbringelse den 3. august 2011, som jeg beskrev nærmere) bad jeg fængslet om – om muligt – at oplyse baggrunden for, at den indsatte blev anbragt i sikringscelle frem for observationscelle, og baggrunden for, at den indsatte blev fikseret, samt om en udtalelse om fikseringens varighed.

Fængslet har oplyst, at den indsatte forud for sikringscelleanbringelsen uden forudgående varsel pludseligt havde tilegnet sig en medicinæske, der indeholdt en stor mængde medicin, hvorefter han løb mod toilettet. Den tilstedeværende betjent vurderede ud fra den indsattes handle måde, at den indsatte havde til hensigt at indtage en stor mængde medicin, og at der var tale om et selvmordsforsøg eller anden selvbeskadigelse. Den indsatte gjorde ikke modstand ved pågribelsen, men ud fra den indsattes meget drastiske handle måde, der blev vurderet til at være en form for affekt handling, blev det skønnet nødvendigt at tvangsfiksere ham for at hindre selvmord eller anden selvbeskadigelse, idet personalet frygtede, at indsatte ville foretage et andet desperat forsøg på selvmord/selvbeskadigelse.

Fængslet har videre oplyst, at den indsatte nogle dage forinden havde været anbragt i observationscelle, hvor han ligeledes havde givet udtryk for selvmordstanker.

Direktoratet har supplerende oplyst, at det ses af observationscellerapporten af 29. juli 2011 om baggrunden for anbringelsen i observationscelle denne dag, at den indsatte havde været meget plæderende for medicin, og at han – da han ikke kunne få den ønskede medicin – havde kastet rundt med ting i sin celle, herunder knust et spejl på væggen, ligesom han havde fremsat trusler mod personalet og antydte, at han ville overveje at skade sig selv.

Om fikseringens udstrækning ved anbringelsen den 3. august 2011 har fængslet oplyst, at den indsatte var tvangsfikseret i 2 timer og 10 minutter, og at han i hele perioden var rolig. Personalet var meget usikre på indsattes sindsstemning, idet hans handling med hensyn til at tage medicinæsken var så pludselig og drastisk. Personalet vurderede, at indsatte var utilregnelig, og de frygtede, at indsatte ville forsøge med en anden form for desperat selvbeskadigelse/selvordsforsøg, hvis han fik løsnet fikseringen på et tidligere tidspunkt. Set i bakspejlet ville det have været hensigtsmæssigt,

hvis man havde foretaget en gradvis lempelse af fikseringsmidlerne, inden indsatte blev udtaget af sikringscellen og kørt på skadestuen.

Statsfængslet har endvidere telefonisk over for direktoratet oplyst, at personalet undervejs havde vurderet, om der fortsat var grundlag for fiksering, eller om den skulle ophæves, men ikke om der var grundlag for, om fikseringen skulle lempes. Fængslet finder, at personalet rettelig i løbet af fikseringen burde have overvejet, om fikseringen skulle lempes.

Direktoratet har henholdt sig hertil. Direktoratet har samtidig bemærket, at direktoratet endvidere finder, at det ville have været hensigtsmæssigt, om der var gjort bemærkninger om behovet for at opretholde tvangsfikseringen, hvilket direktoratet har meddelt fængslet.

Jeg går ud fra, at fængslet har gjort eller vil gøre personalet bekendt med fængslets og direktoratets opfattelser. Med denne bemærkning har jeg noteret mig det oplyste.

Ad 7.2.6. Kompetence mv.

Som nævnt under pkt. 7.1.6 skal der ifølge pkt. 10 i direktoratets vejledning nr. 11991 af 29. juni 2001 om adgangen til intern delegation i kriminalforsorgens institutioner udtrykkeligt i lokale regler være fastlagt lokale kompetenceregler. Jeg henviste til de oplysninger, som jeg havde bedt om under pkt. 7.1.6, idet jeg bad om at modtage tilsvarende oplysninger for så vidt angår anbringelse i sikringscelle.

Fængslet har oplyst, at kompetenceforholdene vedrørende anbringelse og ophør af anbringelse i sikringscelle er beskrevet i fængslets interne regelsamling for personalet "Bestemmelse for personalet om delegation af kompetence", nærmere bestemt pkt. 3 om "Sager vedr. undersøgelse, magtanvendelse og sikringsmidler herunder håndjern". Fængslet har vedlagt kopi af disse regler.

Fængslet har bemærket, at anbringelse og ophør af anbringelse i sikringscelle ikke er nævnt udtrykkeligt i disse regler, men er omfattet af den bemyndigelse, der er sket i medfør af § 2, stk.1, i bekendtgørelse nr. 791 af 25. juni 2010 om anvendelse af sikringsmidler i fængsler og arresthuse, og er direkte beskrevet i Regelsamling for personalet, lukket fængsel "Om anvendelse af sikringscelle". Fængslet har vedlagt kopi af de nævnte regler, hvor følgende er anført:

"I statsfængslet Midtjylland er bemyndigede: Afdelingslederen og dennes stedfortræder samt personale- og sikkerhedskonsulenten. Hvis dette tidsmæssigt ikke er muligt, træffes afgørelsen af det tjenestegørende personale, som er ansvarlig for det pågældende tjenesteområde. Afdelingslederen eller personale- og sikkerhedskonsulenten skal straks underrettes. Det bemærkes, at der skal ske underretning til inspektionsvagthavende".

Fængslet har oplyst, at kompetencen således er delegeret til afdelingslederne og disses stedfortrædere samt til personale- og sikkerhedskonsulenten, og at kompetencen ligeledes er delegeret til viceinspektørerne og fængselsfuldmægtigen, der (sammen med fængselsinspektøren) indgår i vagthavendegruppen.

Direktoratet har henholdt sig hertil.

Jeg har noteret mig det oplyste. Ligesom ved observationscelle anbefaler jeg, at fængslet overvejer at præcisere, hvem der indgår i vagthavendegruppen.

Jeg henviste til min anmodning under pkt. 7.1.6 til direktoratet om at oplyse, hvorvidt det i klientsystemets modul for observationscelleanbringelser er muligt at registrere, hvem der reelt har truffet en beslutning om anbringelsens ophør, selv om modulet udfyldes af en anden. Hvis der i relation til dette spørgsmål gjaldt noget andet for sikringscelleanbringelser, bad jeg direktoratet om at oplyse dette. Mine øvrige bemærkninger til spørgsmålet om, hvem der kan træffe beslutning om ophør af en anbringelse i sikringscelle, afventede ligeledes fængslets nærmere oplysninger om kompetenceforholdene, jf. ovenfor.

Direktoratet har oplyst, at der gælder tilsvarende for registrering af ophør af en sikringscelleanbringelse, og direktoratet har derfor henvist til besvarelsen under pkt. 7.1.6.

Jeg har noteret mig det oplyste og henviser også til det, som jeg har anført under pkt. 7.1.6. Sikringscellerapporterne indeholder – ligesom observationscellerapporterne – en felt til notat om ophør af anbringelsen.

Ligesom under pkt. 7.1.6 bad jeg fængslet om at komme ind på, hvilke arbejdsgange i fængslet der gør det muligt for institutionens leder effektivt at udøve sine styrings- og instruktionsbeføjelser, jf. pkt. 10 i direktoratets vejledning om adgangen til intern delegation i kriminalforsorgens institutioner.

Fængslet har oplyst, at inspektøren udøver sine styrings- og instruktionsbeføjelser dels via den vedlagte instruks "Om anvendelse af sikringscelle", dels via konkrete klagesager, og endelig ved at han modtager underretning om alle sikringscelleanbringelser. Desuden sikrer kompetenceforholdet, der er nævnt ovenfor, at der er en ensartethed i fængslets praksis for anbringelse og ophør af anbringelse i sikringscelle.

Fængslet har desuden oplyst, at eventuelle spørgsmål i sager om anbringelse i sikringscelle er blevet drøftet med den, der har truffet afgørelse om anbringelse eller ophør. Hvis det har været spørgsmål af mere generel karakter, er der sket drøftelse på ledermøder, hvor de kompetente personer er faste deltagere. Det har oftest været spørgsmål om grundlaget for anbringelserne, der har givet anledning til drøftelser.

Også under dette punkt har fængslet yderligere oplyst, at min rapport har givet fængslet anledning til at sikre en mere systematisk styring af området og et større fokus på overholdelse af procedurereglerne. Ligesom ved observationscelleanbringelser påtænker fængslet at udfærdige en form for tjekliste med fokus på overholdelse af procedureregler. Tjeklisten er som også nævnt under pkt. 7.1.6 tænkt som et praktisk arbejdsredskab for både de kompetente personer og det tjenestegørende personale.

Statsfængslet har endelig oplyst, at der endvidere (ligesom ved observationscelleanbringelse) i en periode vil blive foretaget skærpet opsyn med området i form af efterfølgende kontrol med samtlige sikringscelleanbringelser, hvilket med tiden kan overgå til en stikprøvekontrol.

Direktoratet har henholdt sig hertil, herunder til det oplyste om, at fængslet vil foretage en mere systematisk styring af og kontrol med behandlingen af sager af denne type.

Jeg har noteret mig det oplyste, herunder om den mere systematiske styring og kontrol (også) på dette område.

Ad 7.2.8. Fiksering

Hvis fængslet havde interne retningslinjer for sikringscelleanbringelser, bad jeg fængslet om at sende mig en kopi af disse retningslinjer (for så vidt disse findes i et andet regelsæt end reglerne om kompetenceforholdene, som jeg allerede havde bedt om en kopi af ovenfor under pkt. 7.2.6). Hvis der ikke var nedskrevet interne retningslinjer for sikringscelleanbringelser, bad jeg fængslet om at beskrive, hvordan fængslet håndterer sikringscelleanbringelser.

Fængslet har henvist til den vedlagte instruks til personalet om anvendelse af sikringscelle.

Jeg har noteret mig, at fængslet har fastsat interne regler om anvendelse af sikringscelle.

Jeg kunne konstatere, at fængslet i alle de 6 tilfælde, der var omfattet af min undersøgelse – uden nærmere begrundelse – havde benyttet alle fikseringsmidler, bortset fra handsker, under hele sikringscelleanbringelsen. Jeg bad om fængslets bemærkninger hertil.

Fængslet har oplyst, at det fremgår af pkt. 9 i Justitsministeriet, Direktoratet for Kriminalforsorgens vejledning nr. 48 af 28. juni 2010 om anvendelse af sikringsmidler i fængsler og arresthuse, at der skal noteres en konkret begrundelse for anvendelsen af fiksering og omfanget heraf. Fængslet kan konstatere, at der i ingen af de 6 sager er gjort notat herom, selv om der i alle tilfælde er anvendt flere fikseringsmidler.

Fængslet har henvist til, at straffuldbyrdelseslovens § 66, stk. 1, nr. 1, taler om, at en indsat kan anbringes i sikringscelle og herunder tvangsfikseres, hvis det er nødvendigt "for at afværge truende vold eller overvinde voldsom modstand" eller "for at hindre selvmord eller anden selvbeskadigelse", og at der efter straffuldbyrdelseslovens § 64, stk. 1, nr. 1, jf. § 16, stk. 1, nr. 2, i bekendtgørelsen om udelukkelse fra fællesskab er hjemmel til observationscelleanbringelse, når "afgørende hensyn til orden og sikkerhed i institutionen kræver det", eller når "der er behov for særlig observation". Fængslet har anført, at grænsen mellem de tilfælde, hvor der er hjemmel for henholdsvis sikringscelleanbringelse og observationscelleanbringelse, er vanskelig at definere.

Fængslet har videre anført, at det fremgår af proportionalitets- og skånsomhedsprincippet i straffuldbyrdelseslovens § 66, stk. 2 og stk. 3, at andre lempeligere midler skal være forsøgt eller være åbenbart utilstrækkelige, før anbringelse i sikringscelle, herunder med tvangsfiksering, kan tages i brug. Som hovedregel vælger fængslet anbringelse i observationscelle frem for sikringscelle, hvis tvangsfiksering ikke skønnes nødvendig, også i de tilfælde hvor der skønnes at være hjemmel til anbringelse i sikringscelle uden fiksering. Sikringscelle uden eller kun med delvis fiksering benyttes således yderst sjældent.

Fængslet har beklaget, at der i ingen af sagerne er gjort notat om begrundelsen for fikseringen og for fikseringens omfang. Fængslet vil indskærpe notatpligten. Fængslet

vil desuden indskærpe, at en tvangsfiksering kun må opretholdes, så længe det fortsat er nødvendigt, og at der løbende skal foretages en konkret vurdering heraf.

Direktoratet har henholdt sig hertil.

Jeg har noteret mig det oplyste, herunder om indskærpelse af notatpligten for så vidt angår fiksering, og at en tvangsfiksering kun må opretholdes, så længe det fortsat er nødvendigt, samt at der løbende skal foretages en konkret vurdering heraf. Jeg anbefaler fængslet at overveje at udbygge den interne instruks om anvendelse af sikringscelle med en gengivelse af indholdet af sidste afsnit i pkt. 9 i vejledningen om anvendelse af sikringsmidler (nr. 48 af 28. juni 2010) om notatpligten for så vidt angår anvendelse af fiksering.

Ad 7.2.10. Fast vagt

Forståelsen af begrebet fast vagt blev behandlet i forbindelse med ombudsmandens inspektion af Statsfængslet i Vridsløselille i juni 2000. Direktoratet udtalte sig den 14. oktober 2002 om direktoratets forståelse og informerede i brev af 9. maj 2003 kriminalforsorgens institutioner herom. Af dette brev fremgår det, at direktoratet ikke mener, at en turnusordning, hvor den enkelte funktionær kun varetager funktionen som fast vagt i en halv time ad gangen, på fuldt tilstrækkelig måde tilgodeser hensynet bag ordningen med fast vagt. Direktoratet har herved blandt andet lagt vægt på, at de korte vagtperioder på grund af den manglende kontinuitet gør det vanskeligere at foretage en korrekt bedømmelse af den indsatte, herunder om fikseringen skal ophæves. Direktoratet bemærkede, at dette synspunkt ikke er til hinder for, at funktionæren efter en konkret vurdering afløses efter en periode af en halv times varighed, f.eks. fordi det viser sig, at den indsatte er meget udskældende eller spyttende mv.

Jeg tilkendegav, at der efter min opfattelse i de konkrete tilfælde var sket meget hyppige skift af den faste vagt ved anbringelserne i sikringscelle, og at hovedparten af vagtskiftene ikke kunne begrundes med, at den indsatte var meget udskældende eller spyttende mv. På den baggrund anså jeg det for tvivlsomt, om fængslets praksis var i overensstemmelse med den forståelse af begrebet "fast vagt", der er gengivet ovenfor. Jeg bad om fængslets bemærkninger hertil.

Fængslet har oplyst, at det under pkt. 5 i fængslets interne instruks "Om anvendelse af sikringscelle" er anført, at en indsat, der er tvangsfikseret, skal have fast vagt. Det er ikke nærmere uddybet, hvad der ligger i betydningen fast vagt. Det fremgår ikke af Justitsministeriet, Direktoratet for Kriminalforsorgens vejledning nr. 48 af 28. juni

2010 om anvendelse af sikringsmidler i fængsler og arresthuse, at der er tidsmæssige krav forbundet med begrebet fast vagt.

Fængslet har desuden oplyst, at fængslet ved udformningen af den interne instruks ikke har været opmærksom på direktoratets brev af 9. maj 2003. Fængslet ville præcisere, at den "faste vagt", jf. straffuldbyrdelseslovens § 66, stk. 4, er en funktion, der skal varetages i så lang tid ad gangen, at hensynet til kontinuiteten tilgodeses, og at det som udgangspunkt vil sige i mere end en halv time ad gangen.

Direktoratet har henholdt sig hertil, herunder til det oplyste om at fængslet vil præcisere begrebet "fast vagt".

Jeg har noteret mig det oplyste, herunder om præcisering af begrebet "fast vagt" i den interne instruks.

Ad 7.2.12. Ophør og varighed af anbringelse og fiksering

Ligesom ved min gennemgang af observationscellerapporterne var jeg ved min gennemgang af rapporterne om sikringscelleanbringelserne blevet opmærksom på 2 tilfælde, hvor det fremgik af tilsynsnotaterne, at anbringelsen var bragt til ophør på et andet (tidligere) tidspunkt, end det der fremgik af registreringen ("Fragået") i klientsystemet. Jeg henviste til det anførte under pkt. 7.1.10, hvor jeg gik ud fra, at de tidspunkter, der fremgår af felterne "Anbragt" og "Fragået", registreres automatisk og ikke kan rettes manuelt af personalet, og at beregningen af anbringelsens varighed sker automatisk på baggrund af de tidspunkter, der er anført i felterne "Anbragt" og "Fragået". Hvis disse antagelser ikke var korrekte vedrørende udfyldelsen af rapporter i klientsystemet om sikringscelleanbringelser, bad jeg direktoratet om at oplyse det.

Direktoratet har oplyst, at de samme forhold, som gør sig gældende for modulet for anbringelse i observationscelle, også gælder for anbringelse i sikringscelle, og direktoratet har derfor henvist til sin besvarelse under pkt. 7.1.10.

Direktoratet har desuden oplyst, at direktoratet har bedt fængslet om at henlede personalets opmærksomhed på, at det er muligt at registrere tidspunktet for udtagelse af sikringscellen manuelt, hvorved registreringen vil tegne et mere korrekt billede af det skete.

Jeg har noteret mig det oplyste og går ud fra, at fængslet har henledt personalets opmærksomhed på muligheden for manuel registrering af tidspunktet for udtagelse af sikringscelle.

Jeg omtalte 2 anbringelser, henholdsvis den 31. januar 2011 og 2. marts 2011, og bad fængslet om at oplyse baggrunden for udstrækningen af fikseringen i disse 2 tilfælde.

Om anbringelsen den 31. januar 2011 har fængslet oplyst følgende:

"Fikseringen blev iværksat d. 31. januar 2011 kl. 17.15 efter et flugtforsøg fra det lukkede afsnit. Indsatte var meget urolig og sov på intet tidspunkt under fikseringen. Det var faktisk først omkring kl. 07.30 den følgende morgen, at han faldt til ro.

Indsatte var rolig frem til kl. 10.50, hvor han blev udtaget af observationscellen [sikringscellen; min rettelse].

I betragtning af hvor urolig indsatte var i løbet af hele natten, var det rimeligt at se ham an gennem nogen tid, inden det blev besluttet at løsne fikseringen. Imidlertid findes det næppe at have været nødvendigt, at han forblev fikseret helt frem til kl. 10.50, hvor han blev udtaget af sikringscellen. Der synes at have været grundlag for at lempe fikseringen på et tidligere tidspunkt.

Fængslet finder ikke, at der er grundlag for at kritisere det tjenestegørende personale eller grundlag for at tillægge den indsatte erstatning. Fængslet skal henvise til, at der er forløbet over et år siden indgrebet fandt sted, og det er på nuværende tidspunkt ikke muligt at oplyse helt præcist, hvad der var baggrunden for varigheden af fikseringen. Det skal naturligvis beklages, at der ikke er gjort noter herom. Indsatte har ikke klaget over indgrebet.

Denne sag giver som nævnt ovenfor [pkt. 7.2.8; min bemærkning] fængslet anledning til at indskærpe, at en tvangsfiksering kun må opretholdes så længe, det fortsat er nødvendigt, og at der løbende skal foretages en konkret vurdering heraf."

Om anbringelsen den 2. marts 2011 har fængslet oplyst følgende:

"Det fremgår af notaterne i sagen, at indsatte blev tvangsfikseret kl. 18.05.

Han kom fra Statsfængslet ved Sdr. Omme, hvorfra det oplystes, at han havde været med i et knivoverfald, og at han havde indtaget Rohypnol.

Han var truende, voldsom og hidsig frem til kl. 19.15. Han sov en kort overgang, inden han kl. 20.10 blev tilset af en vagtlæge. I denne forbindelse var han stille og rolig. Lægen vurderede, at han ikke var abstinent eller på anden måde bevidsthedspåvirket.

Efter lægetilsyn blev indsatte igen urolig. Kl. 20.45 truede han med at slå sig selv ihjel. Fra kl. 21.30 var han rolig. Kl. 22.15 bad han om at komme fri. Han blev informeret om, at det var en leder, der skulle tage denne beslutning. Det fremgår ikke, at personalet tog initiativ til at kontakte bagvagten, og det må lægges til grund, at personalet skønnede at fortsat tvangsfiksering var nødvendig.

Kl. 23.45 fik indsatte udleveret et tæppe, og han faldt i søvn kort efter.

Han var rolig og sov indtil kl. 04.45, hvor han vågnede op og frøs, og han fik et ekstra tæppe over sig. Han undskyldte, at han forstyrrede personalet, og han lagde sig til at sove igen. Notaterne opfattes således, at indsatte sov indtil ca. kl. 08.00, hvor 2 fængselsbetjente talte med ham, og orienterede om, at der var en leder på vej. Efter samtale med lederen, blev sikringscelleanbringelsen bragt til ophør kl. 08.23.

På baggrund af notaterne i sagen fremstår det som om, at tvangsfikseringen har været unødigt langvarig.

I løbet af perioden fra kl. 22.15 til kl. 23.45 var der faldet så meget ro over indsatte, at fortsat tvangsfiksering med alle fikseringsmidler set i bakspejlet forekommer unødvendig. Det var en nærliggende mulighed, at man havde løsnet i hvert fald håndremme og fodremme i forbindelse med udlevering af tæppet kl. 23.45.

I perioden fra kl. 00.00 og frem til kl. 04.30 sov indsatte, og det skønnes efter omstændighederne at være i orden, at personalet valgte at lade ham sove uforstyrret frem for at risikere at vække ham ved at løsne fikseringen, idet man derved risikerede, at situationen eskalerede på ny.

Da personalet var i kontakt med indsatte kl. 04.45, synes der igen at have været anledning til at revurdere situationen, idet indsatte fortsat var rolig, og igen synes der – set i bakspejlet – at have været grundlag for at lempe på fikseringen.

Det er formentlig oplysningerne om indsattes indblanding i et knivoverfald, og den omstændighed, at han havde indtaget Rohypnol, der medvirkede til udtrækningen af fikseringen. Lægen vurderede imidlertid, at indsatte ikke var bevidsthedspåvirket, hvorfor der ikke var grundlag for at lægge afgørende vægt på oplysningen om indtagelse af Rohypnol.

Fængslet finder dog ikke, at der er grundlag for at kritisere det tjenestegørende personale eller grundlag for at tillægge den indsatte erstatning. Fængslet skal henvise til, at der er forløbet over et år, siden indgrebet fandt sted, og det er på nuværende tidspunkt ikke muligt at oplyse helt præcist, hvad der var baggrunden for varigheden af fikseringen. Det skal naturligvis beklages, at der ikke er gjort notater herom. Indsatte har ikke klaget over indgrebet.

Denne sag giver som nævnt ovenfor fængslet anledning til at indskærpe, at en tvangsfiksering kun må opretholdes så længe, det fortsat er nødvendigt, og at der løbende skal foretages en konkret vurdering heraf.”

Direktoratet har for begge anbringelsers vedkommende henholdt sig til det, som fængslet har oplyst.

Jeg har noteret mig det oplyste.

Opfølgning

Jeg betragter herefter sagen om inspektionen af Statsfængslet Midtjylland, Fængslet ved Nr. Snede, som afsluttet.

Underretning

Denne rapport sendes til Statsfængslet Midtjylland, Fængslet ved Nr. Snede, Direktoratet for Kriminalforsorgen og de indsatte i fængslet.

København, den 29-07-2013

Jørgen Steen Sørensen